

**JOHN
LE CARRÉ**

**OMUL NOSTRU
DIN PANAMA**

Traducere din limba engleză și note
ANDREEA NĂSTASE

LITERA

București
2021

1

Era o după-amiază de vineri absolut banală în tropicala Panama când Andrew Osnard a dat buzna în atelierul lui Harry Pendel, cerând să i se ia măsurile pentru un costum. Când a intrat, Pendel era un om; când a ieșit, Pendel era cu totul alt om. Timpul petrecut înăuntru: șaptezeci și șapte de minute, conform ceasului încastrat în lemn de mahon, fabricat de Samuel Collier din Eccles, unul dintre numeroasele repere istorice ale casei de modă Pendel & Braithwaite Co., Limitada, furnizori ai Casei Regale, cu fostul sediu pe Savile Row, în prezent pe Vía España, Panama City. Sau în apropiere. Atât de aproape de España, încât nu era nici o diferență. Iar firma se numea P&B, pe scurt.

Ziua începu fix la ora șase, când Pendel fu trezit brusc de zgomotele fierăstraielelor cu bandă, șantierelor și traficului din vale, alături de vocea hotărâtă, bărbătească de la postul de radio al Forțelor Armate.

– Eu n-am fost acolo. Au fost alți doi tipi. Ea m-a lovit prima și a fost cu acordul ei, onorată instanță, anunță Pendel fără o adresă anume, căci îl bântuia sentimentul difuz al unei pedepse iminente.

Apoi își aminti de întâlnirea pe care o avea la opt și jumătate cu bancherul și sări jos din pat exact în clipa în care soția lui, Louisa, își trăgea cearșaful peste cap, urlând:

– Nu, nu, nu!

Diminețile erau cel mai greu moment din viața ei.

– De ce nu încerci „da, da, da”, pentru variație? o întrebă privind-o în oglindă, în timp ce aștepta ca apa de la robinet să se încălzească. Hai să aducem puțin optimism în viețile noastre, ce zici, Lou?

Louisa mormăi fără să se miște de sub cearșaf, așa că Pendel începu să se amuze răspunzându-i obraznic crainicului de la radio, ca să-și amelioreze starea de spirit.

– *Comandantul US Southern Command a subliniat noaptea trecută că Statele Unite își vor onora obligațiile legale față de Panama, atât în spiritul acestora, cât și prin fapte, proclamă solemn crainicul.*

– E-o păcăleală, bombăni Pendel întinzându-și spumă de ras pe față. Dacă n-ar fi fost o păcăleală, n-ai fi spus-o, nu-i așa, domnu' general?

– *Președintele panamez a ajuns astăzi la Hong Kong, inaugurând un turneu diplomatic de două săptămâni în capitalele Asiei de Sud-Est, continuă crainicul.*

– Vezi că urmează șeful tău! strigă Pendel întinzând o mână plină de spumă ca să-i atragă atenția.

– *Președintele este însoțit de o delegație de economiști și de experți în comerț, printre care consilierul pentru planificarea avansată a Canalului Panama, dr. Ernesto Delgado.*

– Bravo, Ernie, aprobă Pendel cu un ochi la soția lui, încovrigată sub cearșaf.

– Luni, delegația prezidențială va ajunge la Tokyo, pentru discuții de substanță menite să sporească investițiile japoneze în Panama, se auzi din nou vocea crainicului.

– Și gheișele de acolo nici nu vor ști ce le-a lovit, cu Ernie al nostru pornit la vânătoare, îl completează Pendel pe o voce joasă, în timp ce-și bărbiera obrazul stâng.

Louisa se dezmetici brusc.

– Harry, nu vreau să vorbești așa despre Ernesto, nici măcar în glumă, te rog.

– Nu, iubito, îmi pare foarte rău, iubito. Nu se va mai întâmpla niciodată. *Niciodată*, îi promise pe când manevra lama în regiunea dificilă de sub nări.

Dar Louisa tot nu era mulțumită.

– De ce nu pot panamezii să investească în Panama? se plânse dând la o parte cearșaful și ridicându-se brusc în șezut, îmbrăcată cu cămașa de noapte moștenită de la mama ei. De ce avem nevoie s-o facă asiaticii? Suntem suficient de bogați, doar avem o sută șapte bănci numai în orașul ăsta, nu? Noi de ce nu ne putem folosi banii câștigați din droguri ca să construim fabrici, școli și spitale?

Acel „noi” nu trebuia luat ca atare. Louisa era o fiică a Zonei, crescută în Zona Canalului, în vremurile când, printr-un tratat abuziv, aceasta devenise pentru totdeauna parte din teritoriul Statelor Unite ale Americii, chiar dacă nu avea decât șaisprezece kilometri lățime și optzeci lungime, fiind înconjurată de atât de disprețuiții panamezi. Răposatul ei tată lucrase la Canal ca inginer militar, pensionându-se anticipat ca să se angajeze la Compania Canalului. Mama ei, decedată și ea, fusese profesoară de religie, de confesiune libertariană, la una dintre școlile segregate din Zonă.

– Știi cum se spune, draga mea, Panama nu este o țară, ci un cazinou. Iar noi îi cunoaștem pe băieții care-l conduc. Doar lucrezi pentru unul dintre ei, nu-i așa? îi răspunse Pendel ridicându-și un lob al urechii

și trecând lama pe sub el. Se bărbierea așa cum alții pictau, cu dragoste pentru pământurile și loțiunile lui.

Iar greșise. Când îl rodea conștiința, nu se putea abține, așa cum Louisa nu-și putea stăpâni reacția vehementă.

– Nu, Harry, nu știu cum se spune. Lucrez pentru Ernesto Delgado, care nu este unul dintre ei. Ernesto este un om corect, mânat de idealuri, care se îngrijește de viitorul Republicii Panama ca stat liber și suveran, membru cu drepturi egale al comunității internaționale. Spre deosebire de ei, el nu este pus pe jaf, el nu scoate la mezat avuția țării. Aceste calități îl fac să fie un om foarte special și foarte, foarte prețios.

Rușinat în sinea lui, Pendel porni dușul și testă apa cu mâna.

– Presiunea a căzut din nou, anunță cu falsă bucurie. Așa ne trebuie, dacă locuim pe deal.

Louisa coborî din pat și-și trase cămașa de noapte peste cap. Era înaltă, avea torsul lung, păr aspru, negru și sâni fermi, de sportivă. Când se relaxa era frumoasă, dar când devenea conștientă de ea însăși lăsa să-i cadă umerii și avea un aer posomorât.

– Un singur om bun, Harry, insistă ea în timp ce-și îndesa părul sub boneta de duș. De un singur om bun are nevoie țara asta ca să funcționeze așa cum trebuie. Un om de calibrul lui Ernesto. Nu de un orator ego-latru, ci de un om care să respecte morala creștină. De un bun administrator, necorupt, capabil să repare drumurile și canalizările, să reducă sărăcia, criminalitatea și drogurile, să protejeze Canalul și să nu-l vândă cui dă mai mult. Ernesto chiar își dorește să fie acea persoană. Nu-ți face cinste să-l vorbești de rău, nici ție, nici oricui altcuiva.

Pendel se îmbracă rapid, dar cu atenția obișnuită, după care se grăbi spre bucătărie. Ca toată lumea bună din Panama, aveau și ei o mică armată de servitori, dar o formă de puritanism înnăscut îi dicta capului familiei să pregătească el însuși micul dejun. Ouă ochiuri pe pâine prăjită pentru Mark, chiflă cu brânză tartinabilă pentru Hannah și pasaje din opera *The Mikado* cântate nu fără talent, căci Pendel se pricepea la muzică. Deja îmbrăcat, Mark își făcea temele la masa din bucătărie. Hannah trebui convinsă să iasă din baie, unde-și analiza cu îngrijorare o pată de pe nas.

Apoi, într-un talmeș-balmeș de reproșuri și de urări de rămas-bun, Louisa, care deja a întârziat la serviciul de la Comisia de Administrare a Canalului Panama, sare în Peugeot-ul ei, iar Pendel și copiii, în Toyota, începând o cursă nebunească, cu viraje bruște la stânga și la dreapta, către strada principală din vale; în timp ce Hannah încearcă să-și termine chifla și Mark, temele, Pendel își cere scuze pentru graba cu care conduce, explicându-le că are o întâlnire urgentă cu niște oameni cu bani, dar în sinea lui dorindu-și să nu fi fost atât de meschin la adresa lui Delgado.

Urmează o intrare pe banda greșită, mulțumită aceluși *operativo* matinal care îi lasă pe locuitorii din suburbii să folosească ambele benzi de circulație, apoi o luptă pe viață și pe moarte prin traficul infernal și revenirea pe străduțe, pe lângă case în stil american, foarte asemănătoare cu a lor, până la satul din sticlă și plastic cu Charlie Pops, McDonald's și Kentucky Fried Chicken, cu parcul de distracții unde Mark își rupse se mâna dându-se în mașinuțe la ultima serbare de 4 iulie. Când au ajuns la spital au constatat că era plin de copii cu arsuri de la artificii.

Pendel se scotocește de un bănuț ca să-i dea puștiului de culoare care vinde trandafiri la semafor, apoi flutură toți trei mâinile în direcția bătrânului plantat de șase luni în același colț de stradă, vânzând același fotoliu cu basculă cu două sute cincizeci de dolari, după cum indică pancarta pe care o ține atârnată de gât. Pe Mark trebuie să-l lase primul, așa că o apucă din nou pe străzi secundare, intră în infernul puturos de pe bulevardul Manuel Espinosa Batista, trece pe lângă Universitatea Națională, cu o scurtă privire spre fetele cu picioare lungi, bluze albe și cărți la subraț, recunoaște biserica del Carmen, încărcată ca un tort de nuntă – „Bună dimineața, Doamne!” –, își ia viața în mâini și traversează Vía España, se afundă pe Avenida Federico Boyd, cu un oftat de ușurare, apoi cotește din nou pe Vía Israel, către San Francisco, lăsându-se dus de valul de mașini spre aeroportul Paitilla – „Bună dimineața din nou, doamnelor și domnilor traficanți de droguri care dețineți în mare parte șirurile de avioane cochete parcate printre gunoarie, clădiri în ruină, câini vagabonzi și găini rătăcite. Acum, puțină atenție, te rog, respiră adânc, valul de atentate antievreiești din America Latină nu a trecut neobservat: băieții aceia cu chipuri împietrite de la poarta Institutului Albert Einstein nu se joacă, așa că ai grijă cum te porți.” Ajuns, ca prin miracol, mai devreme la școală, Mark sare afară din mașină. Hannah strigă în urma lui:

– N-ai uitat nimic, căscatule? și-i aruncă ghiozdanul.

Puștiul se îndepărtează fără cea mai mică dovadă de afecțiune, nici măcar o fluturare de mână care să poată fi interpretată de colegii lui drept un semn de regret pentru scurta despărțire.

Înapoi în tranșee. Chiotul frustrat al sirenelor poliției, uruitul și scrâșnetul buldozerelor și al ciocanelor

pneumatice, gemetele, bășinile și protestele unui oraș tropical din lumea a treia care se sugrumă singur cu voluptate. Înapoi la cerșetori și la infirmi, la vânzătorii de șervețele, de flori, de câni și de dulciuri, care-ți împresoară mașina la fiecare stop – „Hannah, coboară geamul. Unde-i cutia cu mărunțiș?” –, azi sunt la rând bătrânul senator fără picioare, cu părul complet alb, care se deplasează pe o platformă cu roțile, urmat de superba negresă cu un copil vesel legat de șold, cincizeci de cenți pentru mamă și un gest de salut pentru micuț, după care își face apariția băiatul plângăcios în cârje, cu un picior strâmb sub el ca o banană putredă – „Oare jelește tot timpul, sau doar la orele de vârf?” –, Hannah îi întinde și lui cincizeci de cenți.

O porțiune de stradă liberă, așa că atacă în viteză dealul către María Immaculada, cu măicuțele ei palide roind în jurul autobuzelor școlare din curtea principală – „*Señor Pendel, buenos días!*” „*Buenos días* și dumi-tale, soră Piedad! Și dumi-tale, soră Imelda!” Hannah a uitat banii de chetă pentru sfântul de azi, nu contează care. Și ea este cu capul în nori.

– Uite aici, draga mea, cinci dolari. Ai timp destul, nu te grăbi. Îți doresc o zi minunată.

Hannah, care este plinuță, îi depune pe obraz un sărut lipicios și se îndepărtează în căutarea prietenei pe viață din săptămâna în curs, Sarah, sub ochii unui polițist obez cu ceas de aur la mână, care seamănă cu Moș Crăciun.

„Și nimănui nu-i pasă deloc”, își spune Pendel aproape satisfăcut, urmărind-o cum dispăre în mulțime. „Nici copiilor, nimănui. Nici chiar mie. Un băiat evreu care nu este de fapt evreu. O fetiță catolică și totuși nici ea catolică. Nouă ni se pare normal. Și-mi pare rău că

am fost grosolan cu neprețuitul Ernesto Delgado, de dimineață, dar astăzi nu sunt dispus la amabilități.“

Rămas să se bucure de propria-i companie în intimitatea plăcută a habitaculului, revine pe autostradă și alege să asculte Mozart. Ca de fiecare dată când e singur, atenția îi sporește. Verifică din obișnuință dacă ușile sunt încuiate, cu ochii după hoți, polițiști și alte creaturi periculoase. Dar nu e cu adevărat îngrijorat. După invazia americană, timp de câteva luni, oameni înarmați au condus țara în pace. Astăzi, dacă cineva ar îndrăzni să scoată o armă într-un ambuteiaj, ar fi ciuruit instantaneu din toate mașinile. Nu și din cea a lui Pendel.

Soarele arzător îl lovește când iese din dreptul încă unui zgârie-nori terminat doar pe jumătate, iar sunetele și umbrele orașului devin tot mai intense. Un rest de curcubeu se ițește peste penumbra caselor în ruină ce mărginesc străzile înguste. Pe trotuare, chipuri de africani, indieni, chinezi și toate combinațiile posibile. În Panama varietatea tipurilor umane nu este întrecută nici de cea a păsărilor, gând care îi încălzește inima lui Pendel, hibrid el însuși. Unii sunt descendenți ai sclavilor, iar ceilalți ar putea să fie la fel de bine, căci părinții lor au fost aduși cu zecile de mii ca să muncească și, uneori, să moară pentru Canal.

Strada se lărgeste. Marea joasă și lumină slabă înspre Pacific. Insulele gri-închis de dincolo de golf se văd în zare ca niște munți chinezești suspendați în ceața răsăritului. Pendel ar da orice ca să ajungă acolo. Poate că este vina Louisei, căci uneori nesiguranța ei stridentă îl obosește peste măsură. Sau poate că starea i-e provocată de vederea vârfului roșiatic al turnului băncii, angajat într-o competiție pe verticală cu la fel de

hidoșii lui vecini. Deasupra orizontului invizibil plutesc o duzină de vase fantomatice, pierzând vremea până le vine rândul să se angajeze pe Canal. Într-un acces de empatie, Pendel se pune în pielea celor de la bord. Se lasă pradă căldurii insuportabile de pe puntea imobilă, zace într-o cabină împuțită, plină de trupuri străine și de vapori de motorină. „Eu n-o să mai am timpi morți“, își promite cutremurându-se. „Niciodată. Pentru tot restul vieții sale, Harry Pendel va savura fiecare oră și fiecare zi. Este o hotărâre definitivă. Întrebați-l pe unchiul Benny, dacă dați de el.“

Când intră pe maiestuoasa Avenida Balboa i se pare că s-a desprins de la sol. Trece pe lângă ambasada Statelor Unite, interminabilă, mai mare decât Palatul Prezidențial, mai mare chiar și decât banca lui. Dar nu, nu mai impresionantă decât Louisa. „Sunt prea ambițios“, îi explică în gând în timp ce coboară în curtea din fața băncii. „Dacă n-aș fi avut ambiții atât de mari, n-aș fi dat de necazurile în care sunt acum, nu m-aș fi crezut niciodată latifundiar, n-aș fi pretins că dețin o fabrică de bani și nu mi-aș mai fi bătut joc de oameni ca Ernie Delgado sau de alții pe care tu se întâmplă să-i consideri impecabili din punct de vedere moral.“ Închide cu regret muzica, se apleacă spre bancheta din spate, își ia sacoul de pe umeraș – a ales un bleumarin distins –, îl îmbracă și-și aranjează în oglinda retrovizoare cravata Denman & Goddard. Un puștan în uniformă păzește intrarea principală, cu uși masive de sticlă. Ține strâns la piept o pușcă și salută pe oricine poartă costum.

– Don Eduardo, Monseñor, ce mai faceți? îl salută ridicând mâna.

Băiatul radiază de fericire.

– Bună dimineața, domnule Pendel, îi răspunde folosind toată engleza pe care o știe.

Pentru un croitor, Harry Pendel e surprinzător de corpolent. Probabil că este conștient de acest lucru, pentru că se deplasează cu un aer de forță reținută. Este lat în umeri și înalt, cu părul grizonant tuns scurt. Are un piept masiv și umeri de boxer, combinate cu un mers plin de gravitate, calculat. Măinile lui, mai întâi ușor încovoiate pe lângă corp, se unesc natural la spate, de parcă ar trece în revistă o gardă de onoare sau ar înfrunta moartea cu demnitate. Imaginația l-a ajutat să treacă prin ambele experiențe. Sacoul lui nu poate avea decât o singură despicătură la spate. A numit această regulă Legea lui Braithwaite.

La cei patruzeci de ani pe care-i are, chipul lui este cel al unui om energetic care se bucură de fiecare clipă. Ochii săi, albaștri ca ai unui bebeluș, lasă să se întrevadă o inocență obraznică, în timp ce buzele zâmbesc în permanență. E de ajuns să-l vezi ca să te simți mai bine.

Oamenii Puternici din Panama au secretare negre-se superbe, îmbrăcate în uniforme azurii de șoferițe de autobuz. Au uși blindate, acoperite cu lemn de tec și dotate cu mâneră masive de bronz care nu se pot învârti, căci ușile sunt acționate electric, din interiorul birourilor, ca să-i ferească pe Oamenii Puternici de eventuale tentative de răpire. Biroul lui Ramón Rudd era uriaș și modern. De la etajul șaisprezece, ferestrele sale dominau golful. În mijloc trona o masă lungă cât un teren de tenis, iar Ramón Rudd se zărea la capătul îndepărtat al acesteia ca un șobolan mic atârnat de o plută imensă. Era pe cât de gras, pe atât de mic de statură, cu maxilarul albastrui, părul lins pe spate, favoriți

negri cu reflexe albastre și ochi strălucitori, lacomi. Insista să vorbească în engleză, ca să se perfecționeze, cu un accent foarte nazal. Plătise o mică avere ca să i se stabilească arborele genealogic, crezându-se astfel îndreptățit să susțină că se trăgea din aventurierii scoțieni abandonati în Panama după dezastrul afacerii Darién¹. Cu șase săptămâni în urmă își comandase un kilt în culorile clanului Rudd ca să poată participa la balul scoțian de la Club Unión. Ramón Rudd îi datora lui Pendel zece mii de dolari pentru cinci costume. Harry Pendel îi datora lui Rudd o sută cincizeci de mii de dolari. Într-un gest de mărinimie, Ramón adăuga constant dobânda neplătită la creditul inițial, ceea ce făcea ca datoria să crească vertiginos.

– Vrei o bomboană cu mentă? îl întrebă împingând în față o fructieră din bronz plină cu dropsuri învelite în țiplă verzuie.

– Mulțumesc, îi răspunse Pendel fără facă vreo mișcare.

Ramón luă una.

– De ce plătești atâția bani unui *avocat*? îl întrebă Rudd după două minute de tăcere în care unul își savurase bomboana și amândoi se întristaseră examinând ultimele bilanțuri ale orezării.

– A promis că se duce la judecător, Ramón, răspunse Pendel cu tonul umil al unui vinovat care-și recunoaște faptele. Mi-a spus că sunt prieteni. A zis că ar fi preferabil să nu mă implic.

– Atunci, de ce a decis judecătorul să amâne audierea, dacă avocatul tău l-a mituit? se întrebă Rudd cu

¹ Proiect eșuat de colonizare a regiunii Darién din Panama de către scoțieni, la sfârșitul secolului al XVII-lea